

Nieuw onderzoek naar evangelische voorgangers

Net een gewone dominee

'Eén op de zes predikanten twijfelt aan God'. 'Doopsgezinde voorgangers zijn tevreden over hun werk'. Predikanten in de orthodox-gereformeerde kerken scoren hoog op werkdruk en burn-out'.

Er wordt de laatste tijd heel wat onderzoek gedaan naar predikanten en voorgangers. Maar de circa zeshonderd evangelische voorgangers bleven tot nog toe buiten beeld. Een nieuw onderzoek van het lectoraat gemeenteopbouw aan de Christelijke Hogeschool Ede heeft daarin verandering gebracht. In dit onderzoek zijn voorgangers benaderd die zijn aangesloten bij één van de volgende evangelische kerkverbanden: Unie van Baptisten Gemeenten, ABC-kerken (Alliantie van Baptisten en CAMA-gemeenten), Leger des Heils, Kerk van de Nazarener en VPE-gemeenten (Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten). Daarnaast werden evangelische predikanten benaderd die niet zijn aangesloten bij een kerkverband. De gemiddelde respons is 34%, waarbij de VPE-gemeenten wat ondervertegenwoordigd zijn. Gelet op de omvang van het onderzoek, de gebruikte methode (digitaal enquêteren) en de respons bij vergelijkbare onderzoeken, is dit redelijk.

In het onderzoek is niet alleen gelet op de voorgangers zelf, maar ook op de gemeenten waaraan zij leiding geven. In dit artikel komen vooral de kerkleiders zelf aan bod. Wat vertelt dit onderzoek over hen? Een paar opvallende gegevens:

1. *De typische evangelische voorganger is een getrouwde man van rond de 50, die voorheen*

behoorde tot een niet-evangelisch protestants kerkgenootschap. De gemiddelde leeftijd van de predikanten is 48 jaar, waarbij 10% jonger is dan 34 en 10% ouder dan 59, 91% is man, 97% getrouwd en 46,5% is eerder lid geweest van een 'traditioneel' protestants kerkgenootschap. Slechts 27% van de leiders is afkomstig uit dezelfde kerk waar men nu voorganger is en 21% is afkomstig uit een andere evangelische of pinksterkerk. Een heel klein percentage

Driekwart vindt een dienst pas geslaagd als Christus daar sterk wordt beleefd

(5,5%) is afkomstig uit de rooms-katholieke kerk. Opvallend is dat deze laatste groep vrijwel helemaal bestaat uit pinkstervoorgangers. Mogelijk is er een 'onderhuidse' verwantschap tussen de rooms-katholieke kerk met haar nadruk op de sacramentele ervaring van God en de pinkstertheologie, waarin ook een 'mystieke' en directe ervaring van God centraal staat.

2. *De evangelische voorganger is een zwaar belast schaap met vijf poten.* Het gemiddeld aantal betaalde uren bedraagt 27, maar het werkelijk aantal gewerkte uren is 52 uur. Die uren worden verdeeld over tal van taken, met een accent op de voorbereiding van samenkomsten, toerusting en pastoraat. In het algemeen is de evangelische kerkleider vooral bezig met de eigen gemeente. Er kan nog zoveel in beleidsplannen staan over het belang van evangelisatie, de voorganger zelf doet er weinig aan. Hij of zij besteedt gemiddeld slechts 2,7 uren per week aan 'missionair werk, diaconaat en oecumene'. Deze zware belasting, de versnippering van taken en de naar binnengekeerdheid van de leider komen overeen met het profiel van de predikant in andere, niet-evangelische kerkgenootschappen. Eigenlijk is de evangelische voorganger net een gewone dominee.
3. *De evangelische voorganger werkt vooral part-time in de gemeente en is hoog opgeleid.* 39% van de respondenten heeft nog een baan naast het werk in de kerk, terwijl 18% niet betaald wordt voor het werk als voorganger, zodat deze

groep op een andere manier in haar levensonderhoud moet voorzien. Verder blijkt dat 72% van de leiders een opleiding heeft op hbo- of universitair niveau. Dit is overigens lang niet altijd een theologische opleiding: 64% van de ondervraagden zegt te beschikken over een 'gedegen theologische opleiding'. Het betreft hier meer jongere dan oudere predikanten en deze zijn vooral te vinden onder baptisten en Nazareners.

Bidstonden zijn belangrijker dan erediensten

Erediensten

Aan de kerkleiders is ook gevraagd wat zij het belangrijkste onderdeel van het gemeente-zijn vinden. Het is misschien niet verrassend dat de erediensten hier het hoogst scoren: 54% van de predikanten vindt dit het belangrijkste onderdeel en 33% vindt de erediensten het op één na belangrijkste onderdeel. Daarna zijn volgens de ondervraagden achtereenvolgens huiskringen, bidstonden, bijbelstudies en gemeentedagen het belangrijkste. Alleen de pinkstergemeenten wijken af van dit beeld: hier worden juist de bidstonden het belangrijkste gevonden (58,3% van alle pinkstervoorgangers) en pas daarna de erediensten (33,3%). Verder zien we dat in alle evangelische kerkverbanden huiskringen een hoge notering krijgen. Er is een aanzienlijke minderheid van predikanten die dit onderdeel van het gemeentelven zelfs op nummer 1 wil zetten.

Stereotype beeld

Ten slotte geeft het onderzoek aandacht aan de theologische positie van de ondervraagde voorgangers. Beantwoorden zij aan het stereotype beeld van evangelischen, dat wel eens in andere kerken wordt gekoesterd? Zijn het mensen die zich graag afzetten tegen andere kerken, zijn zij pragmatisch in de vormen en conservatief in de leer, hebben zij fun-

damentalistische trekjes? Het valt op dat sommige vooroordelen kloppen, terwijl het onderzoek andere juist tegenspreekt.

1. *Er is weinig behoefte om zich af te zetten tegen andere kerken.* De meeste evangelische gemeenten hebben een geloofsbelijdenis op papier gezet, om daarmee de band met de internationale kerk te benadrukken. Circa driekwart heeft relaties met andere kerken en pakweg tweederde heeft internationale banden.
2. *Het missionair bewustzijn is groot.* Evangelischen stonden hierom altijd al bekend en ook in dit onderzoek steunt 95% van de kerkleiders de stelling dat de gemeente in al haar geledingen erop uit moet zijn het verlorene te zoeken en van Jezus Christus te vertellen. We hebben overigens al gezien dat dit niet betekent dat predikanten hieraan ook zelf veel tijd besteden. Zou dit betekenen dat evangelischen inmiddels geïnstitutionaliseerd zijn? De aloude nadruk op evangelisatie is er op papier nog wel, maar in de praktijk wordt de aandacht meer en meer naar binnen verlegd.
3. *Er ligt tamelijk veel nadruk op flexibiliteit in structuren.* Pakweg tweederde van de respondenten vindt dat de structuren van de gemeente permanent flexibel moeten zijn. Dit lijkt een aanwijzing voor een zeker 'evangelisch pragmatisme'.
4. *Er is veel aandacht voor persoonlijke bekering en de ervaring van Jezus Christus in de samenkomst van de gemeente.* Driekwart van de evangelische predikanten vindt een dienst pas geslaagd als Christus daar sterk wordt beleefd. Verder vindt 87% het belangrijk dat christenen een duidelijk bekeringsmoment in hun leven kunnen aangeven.
5. *Evangelische voorgangers vertonen een tamelijk grote variatie in theologische overtuigingen.* Hoewel men het behoorlijk eens is over het belang van bekering en evangelisatie, vallen de standpunten op andere gebieden behoorlijk uiteen. Voor sommigen is het misschien verrassend om te horen dat 70% van de ondervraagden geen bezwaar heeft tegen vrouwelijke predikanten. Bij pinkstervoorgangers is dit zelfs 100%! Dus hoewel slechts 9%

Er is een hoge aanhang voor stellingen als 'Adam en Eva waren historische personen'

van de evangelische kerkleiders vrouw is, lijkt dat niet gebaseerd op breed gedeelde theologische bezwaren. Mogelijk speelt hier een rol dat leiders in het algemeen wat vrijer denken dan 'hun' gemeenteleden. Althans, dit verschil tussen predikanten en gemeenteleden blijkt ook uit EO-onderzoek. Die vrijere overtuigingen komen verder naar voren in de variatie die evangelische predikanten laten zien in hun visies op de historiciteit van bepaalde bijbelverhalen (Jona in de vis, Adam en Eva), ethische kwesties (homoseksualiteit, samenwonen) en bepaalde theologische 'kroonjuwelen' (Israëlvisie, volwassendoop, spreken in tongen). Op al deze punten denken evangelische voorgangers verschillend, al zijn er wel bepaalde patronen aan te wijzen. Pinkstervoorgangers vinden spreken in tongen bijvoorbeeld belangrijker dan de andere leiders en baptistenpredikanten houden graag vast aan de volwassendoop. Maar verder lijken de *essentials* voor evangelische voorgangers vooral te liggen op het gebied van persoonlijk geloof, bekering, zending en het gezag van de Bijbel. Er is een hoge aanhang voor stellingen als 'Adam en Eva waren historische personen', maar ook hierover bestaat verschil van mening.

Profiel

Kortom, evangelische voorgangers zijn in sociologisch opzicht een herkenbare, duidelijk omschreven groep. Theologisch gezien zijn zij eveneens herkenbaar en vertonen zij op bepaalde punten een duidelijk 'evangelisch' profiel. Toch is hier het beeld ook gevarieerd en is er duidelijk sprake van verschuivende visies (zoals die op de vrouw als voorganger) en gevarieerde meningen (bijvoorbeeld in de visie op de Bijbel).

dr. Stefan Paas

Lector gemeenteopbouw Christelijke Hogeschool Ede